

tit - Esetin uzol

titanát niklu - žlt' titanová

Titáni - gréc. Titáveč/Titánes; v gréckej mytológii obri zrodení zo spojenia *Gaie* a *Urána* (staršia generácia gréckych bohov ako boli olympskí bohovia na čele s *Diom*); Titánov premohol *Zeus* (pozri *titanomachia, Hekatocheirovia*) a odsúdil na ťažké práce v podsvetí; pozri *Kronos, Rhea, Japet, Atlas, Prométheus, Epimeteus, Menoittios, Tethys, Themis, Teia, Okeanos, Hyperion, Astraios, Foibos, Kreios/Krios; Tartaros; orfizmus, Dionýzos Zagreba, vinič; obor; Giganti*

www: Titani alebo zriedkavejšie Titáni či Títáni boli starogrécki synovia a dcéry Urana a Gaie, najstaršia generácia starogréckych bohov; boli to násilníčki a škaredí *obri*; nakoniec ich (okrem *Okeana* a Titaníd) premohol *Zeus*, syn najmladšieho z nich *Krona*, a spútal ich v podsvetí

potomkovia Titanov:

-dcéry Titána *Okeana* a Titánty *Thetys*: tritisíc *Okeanid, Asia, Styx, Elektra, Doris, Eurynome, Amfitríte a Metis*

-dcéry Tiána *Koia* a Titánky *Foibe*: *Asteria a Léto*

-deti Titána *Hyperiona* a Titánky *Theie*: *Eos, Helios a Seléne*

-deti Titána *Kria* a *Eurybie*: *Astraios, Pallas a Perses*

-synovia Titána *Iapeta* a Titánky *Asie*: *Atlas, Prométheus, Epimeteus a Menoittios*

-deti Titána *Astraia* a *Eos*: *Vetry a Hviezdy*

-dcéra Titána *Persa* a *Asterie*: *Hekate*

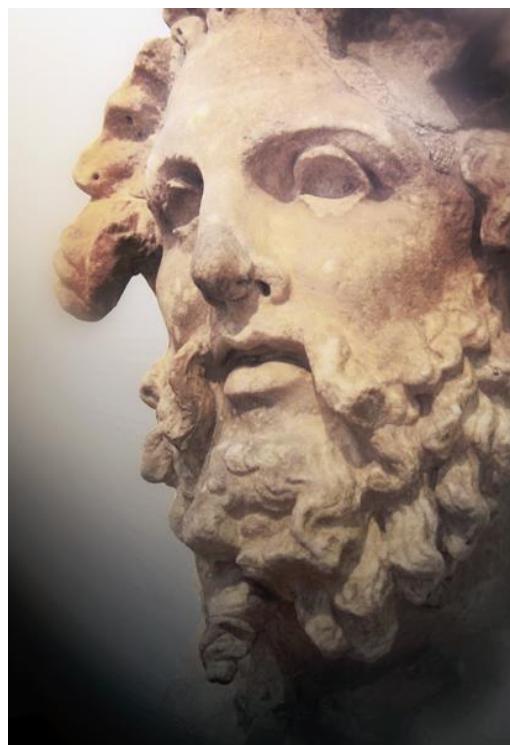
-deti Titána *Pallasa* a *Okeanidy Styx*: *Niké* (Vítazstvo), *Kratos* (Sila), *Bié* (Násilie) a *Zelos* (Žiarlivosť)

[http://it.wikipedia.org/wiki/Titano_\(mitologia\)](http://it.wikipedia.org/wiki/Titano_(mitologia))

<http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A4%CE%B9%CF%84%CE%AC%CE%BD%CE%B5%CF%82>

<http://eo.wikipedia.org/wiki/Tartaro>

[http://da.wikipedia.org/wiki/Titan_\(mytologi\)](http://da.wikipedia.org/wiki/Titan_(mytologi))

Hlava Titána (aténska antika)

G. Doré: Zradcovia. Titáni a Giganti v pekle (ilustrácia k „Infern“ od Dante Alighieriho, 19.st.)

G. Doré: Pád Titánov (camaieu rouge, 1866)

Titánia - postava v Shakespearovej hre *Sen noci svätojánskej*; kráľovná víl; vzhľadom k Shakespearovmu vplyvu neskôršia beletria používa meno Titania pre kráľovné víl obecne; pozri *Shakespeare*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Titania>

https://www.google.sk/search?q=Titania&espv=2&biw=1846&bih=995&tbo=isch&imgil=YrUZQq78goBWiM%253A%253Bz5i9LwQidicBsM%253Bhttps%25253A%25252F%25252Fwww.blendspace.com%25252Flessons%25252FfH1Zav7YLbfU1Q%25252Fmarissa-pickeirng-titania&source=iu&pf=m&fir=YrUZQq78goBWiM%253A%252Cz5i9LwQidicBsM%252C_&usg=_5LKTvQPvBg7iyj2I1DRzAixGf5Y%3D&ved=0CEkQyjc&ei=RUKoVJ2HLuK6ygOM44K4AQ#facrc=&imgdii=&imgrc=YrUZQq78goBWiM%253A%3Bz5i9LwQidicBsM%3Bhttp%253A%252F%252Fundertone.files.wordpress.com%252F2007%252F02%252Ffrederickhowardmichael-titania.jpg%3Bhttps%253A%252F%252Fwww.blendspace.com%252Flessons%252FfH1Zav7YLbfU1Q%252Fmarissa-pickeirng-titania%3B866%3B600

H. M. Rheam: Titania víta svoje sestry víly (19.st.)

W. Blake: Sen noci svätojánskej: Oberon, Titania a Puck tancujúci s vílami (1876)

E. Landseer: Scéna zo Sna noci svätojánskej. Titania a Klubko (1848-1851)

Titanik -

http://en.wikipedia.org/wiki/Die_Gartenlaube
http://en.wikipedia.org/wiki/File:Stöwer_Titanic.jpg

titanit - sfen

titanizmus - súhrn vlastností, najmä duševná veľkost', duch vzbury > odkaz na mýtických *Titánov* búriacich sa proti nadvláde *Dia*; titanizmus spolu so *satanizmom* a *démonizmom* sú príznačnými rysmi niektorých *romantických* pocitov; titanizmus je predovšetkým literárny postoj, v ktorom autor vyzvedá hrdinský, osamelý a beznádejny vzor osamelého hrdinu proti bohom, alebo sa tak sám štylizuje; ako tragického hrdinu a vzbúrenca predstavil Aischylos; Titán Prométhea, ktorý sa vzbúril príkazu Dia, sa potom stal obľúbeným hrdinom romantikov a revolucionárov 19.st.; titanizmus sa objavuje v literatúre od *romantizmu* (*Byron*) až do začiatku 20.st.; Masaryk pokladal titanizmus za jeden z charakteristických prejavov modernej krízy; pozri *titanský*

titanomachia - v gréckej mytológii boj *Dia* a jeho súrodencov s *Titánmi*; boj sa skončil porážkou Titánov a ich zvrhnutím do *Tartaru*; potom sa ujala vlády tretia generácia bohov na čele s Diom; pozri *Gaia*, *Ókeanos*, *Styx*, *Hekatocheirovia*; *Amazonomachia*, *Kentauroomachia*, *Gigantomachia*; *-machia*; *Vinný muž*, *Dionýzos Zagreba*

[http://it.wikipedia.org/wiki/Teogonia_\(Esiodo\)](http://it.wikipedia.org/wiki/Teogonia_(Esiodo))
<http://be.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D1%8B%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%8B>

F. Dumont: Titán zasiahnutý bleskom

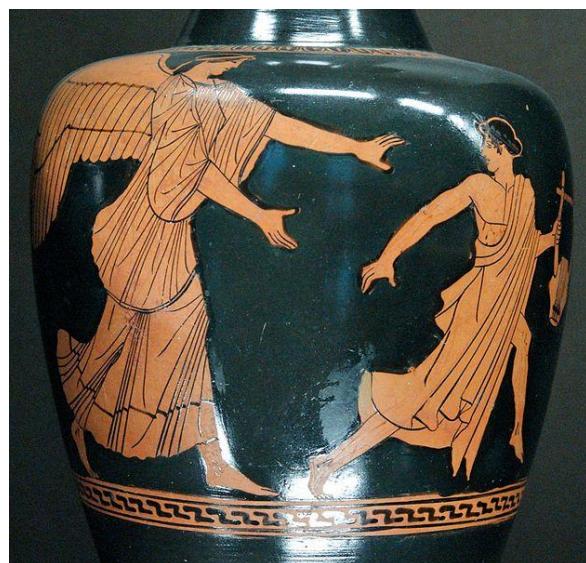
Cornelis van Haarlem: Pád Titánov

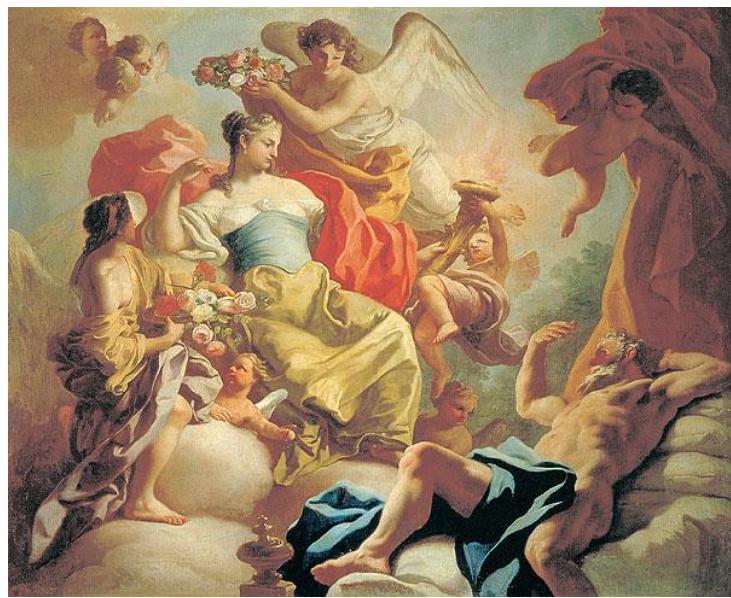
P.P. Rubens: Pád Titánov (17.st.)

Tithonos - gréc. Τιθωνός/Tithonos; lat. Tithonus

-syn trójskeho kráľa Láomedóna; uniesla ho bohyňa Eós a stal sa jej druhým manželom, s ktorým mala syna Ematioňa a Memnóna, a žila s ním na samom konci sveta, kde sa stal kráľom Etiópčanov; od Dia si vyprosila pre neho večný život, ale zabudla vypýtať aj večnú mladosť; Tithónos zostarol a nakoniec sa zmenil v cvrčka, príp. cikádu

Eós prenasleduje Tithona držiaceho lýru (attická oinoche malíaria Achilla, 470-460pr.Kr.)

F. de Mura: Eós a Tithonos

titanová bieloba - *bieloba titanová*

titanová žlt' - *žlt' titanová*

titanský - obrovský, nadľudský; pozri *titanizmus*

T. Cole: Titanský kalich (1833)

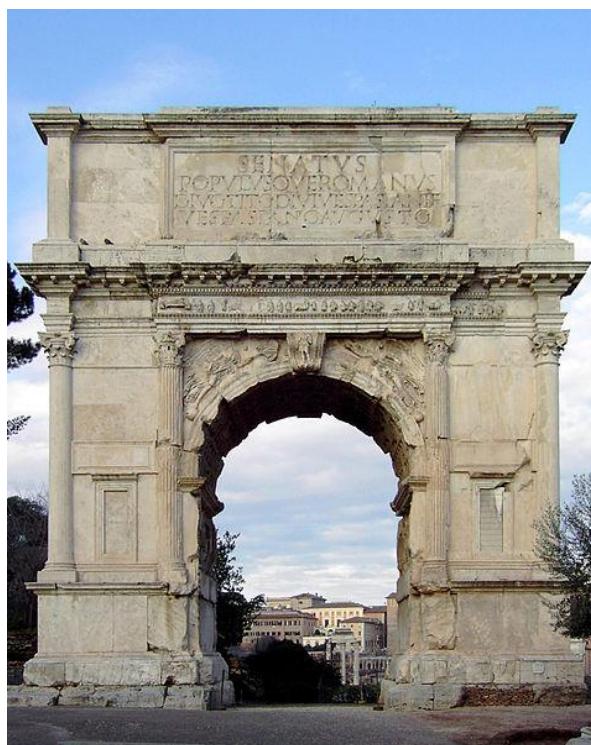
Titón - *Tithónos*

Titov oblúk - triumfálny oblúk cisára Tita v Ríme, ktorý oslavuje jeho víťazstvo r. 71 v židovskej vojne r. 70, ktorá skončila dobytím Jeruzalema; Titovým oblúkom začína *Sacra Via*; pozri *Konštantinov oblúk*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Titus>

G. P. Pannini: Ideálna krajina s Titovým oblúkom (capriccio, 1.pol.18.st.)

Titov oblúk v Ríme

Časť reliéfu Titovho oblúka s rímskymi vojakmi nesúcimi ukoristené predmety z Jeruzalemského chrámu

Titus Manlius Torquatus/Manlius Torquatus - 1.rímsky republikánsky konzul 235-224 pr.Kr. a diktátor 208 pr.Kr.; Manlius rozhodol, že stará vojenská disciplína má byť obnovená a pri vedení vojny žiadny muž nesmie opustiť svoje miesto pod trestom smrti; jeho syn, keď videl príležitosť presláviť sa, opustil svoje postavenie so svojimi priateľmi a pustil sa do šarvátky s niekoľkými bitkármi; otec ho dal za nepočúvnutie rozkazu pred rímskymi légiami popraviť
2. (†299); bol patricij rímsky republikánsky konzul pre 299 pr.Kr.; podľa Livia zomrel páde z koňa, zatiaľ čo sa pripravoval svoje vojská k pochodu do Etrúrie; krúžil asi v plnej rýchlosťi a bol hodený z koňa, a skoro sa zabil na mieste; tri dni po páde zomrel; pozri *Rimania starovekí*

http://en.wikipedia.org/wiki/Titus_Manlius_Torquatus_%28consul_299_BC%29

<https://www.google.sk/search?q=Manlius+torquatus&espv=2&biw=1858&bih=995&tbo=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=qCUoVZLREM3yavelgNgP&ved=0CEQOsAQ>

<https://www.google.sk/search?q=Titus+Manlius&espv=2&biw=1852&bih=995&tbo=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=O1VQVZeAD4HXyQPW-YGgDA&ved=0CD8QsAQ&dpr=1>

F. Bol: Konzul Titus Manlius Torquatus odsudzuje k poprave svojho syna (1661-1664)

H. Golzius: Titus Manlius (rytina z Heroes romanos, 1586)

H. Golius: Titus Manlius Torquatus (rytina z Heroes romanos, 1586)

Titus Flavius Vespasianus Sabinus - (†81); rímsky cisár, syn *Vespasiana*, známy pod menom *Titus*; pozri *Koloseum/amfiteáter Flaviov; Kumrán*

www: ako cisár pod menom Imperator Titus Caesar divi Vespasiani filius Vespasianus Augustus; rímsky cisár flaviovské dynastie; starší syn cisára *Vespasiana Tita Flavia* a brat Flavia Domitiana, posledného cisára flaviovskej dynastie; ako prvý cisár nastúpil na trón po svojom vlastnom otcovi; do histórie sa zapísal ako úspešný vojvoda z čias židovskej vojny a ako jeden z najmierumilovejších cisárov, akí kedy panovali; toto hodnotenie vychádza z pohľadu najbohatších a senátorských vrstiev; nezohľadňuje krutosti, ktorých sa Rimania počas židovskej vojny dopúšťali, ani to, že Titov obraz v dejinách bol vykreslovaný pod dojmom následnej despotickej vlády *Dominitana*, vďaka ktorej sa Titova vláda na čele ríše javila ako zlatý vek; najdôležitejším činom jeho vlády bol program verejných budov v Ríme (Flaviovský amfiteáter, známy ako *Coloseum*); v rímskych dejinách patril k najobľúbenejším panovníkom; obdobie jeho vládnutia patrilo k politicky najpokojnejším; dni jeho vlády neboli napriek tomu šťastné, lebo v roku 79 došlo k najväčšiemu známemu výbuchu sopky *Vezuv* a zasiahnuté boli prekvítajúce *Pompeje, Herculaneum a Stabie*; krátko nato zachvátil Rím ničivý požiar, ktorý trval 3 dní a noci; do tretice vypukol v Ríme *mor*; cisár poskytol postihnutým pomoc zo štátnych prostriedkov a osobne organizoval pomoc; vládol iba dva roky 79 – 81; za ten čas nedošlo k žiadny sporom so senátom, k nijakému politickému procesu, k nijakej poprave; ak odhalil sprisahanie proti svojej

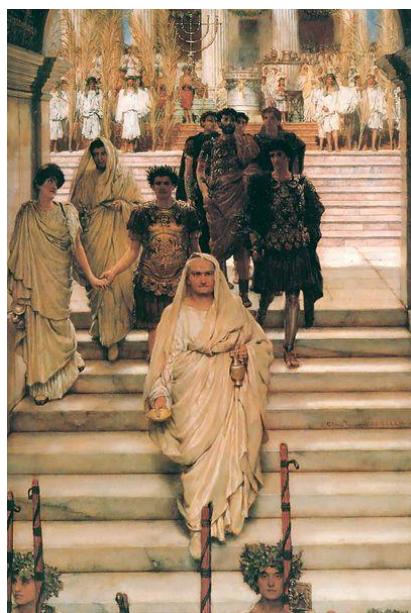
osobe, porozprával sa so sprisahancami a pokúsil sa splniť ich želania; keď ako 42 ročný zomrel vo svojom vidieckom sídle na zimnicu, ľud za ním úprimne smútil

M. Wolgemut, W. Pleydenwurff, H. Schedel: Titus (kolorovaný drevorez, Norimberská kronika, 1493)

G. Romano: Triumf Tita a Vaspasiana (16.st.)

L. Alma-Tadema: Titov triumf

Tityos - gréc. Τίτων/Titūos; lat. Tityus

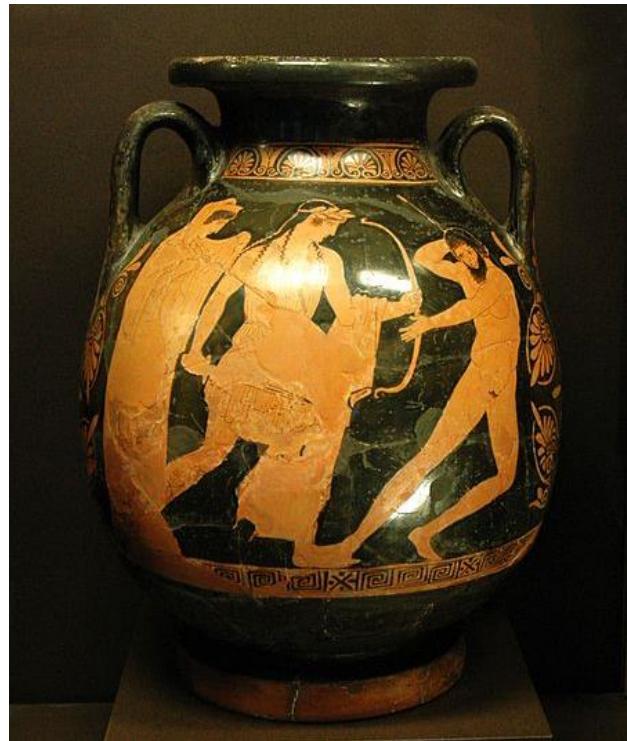
-v gréckej mytológii obor, syn Dia a Gaie; Tityos na ceste do Delf prepadol Létó a zneuctil ju; za trest bol usmrtený jej synom Apolónom (alebo Diom) a navyše musel ležať naveky v podsvetí prikovaný k zemi, kde mu dva supy (alebo dvaja zločinci) trhali pečeň, ktorá vždy dorástla (porovnaj *Prométheus*); svoj trest odpykáva v spoločnosti ďalších veľkých vinníkov, ako bol *Tantalos*, *Sizyfov* a *Ixion*; k Tityovým potomkom patrila *Európa*; pozri obor

www: Tityos bol synom Dia a Elary, dcéry orchomenského kráľa; Elara bola milenkou Dia a pred Hérou ju Zeus ukryl do útrob zeme; tam porodila Titya, ktorý je z tohto dôvodu v Homérovej Odyssey označovaný za syna Elary a Gaie; po pôrode obrieho dieťaťa zomrela; to nebránilo pomstychtivej Hére, aby v ňom vzbudila väšeň k Diovej milenke Leto, aby tak všetkých zúčastnených potrestala

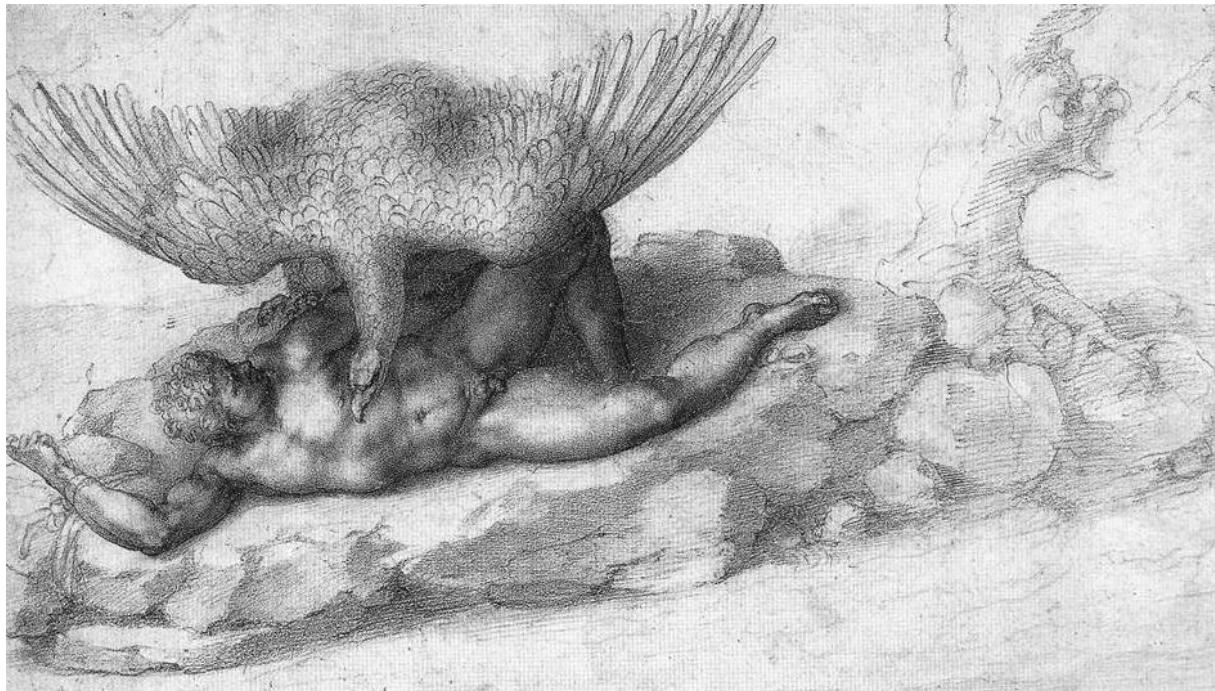
<http://br.wikipedia.org/wiki/Tityos>

Znásilnenie Leto Tityom (vľavo Apolón s lukom a tulcom, vpravo Artemis s lukom a šípmi; amfora, 515pr.Kr.)

Apolón a Tityos (Polygnotova pelike, 450-440 pr.Kr.)

Michelangelo: Trest Titya (1532)

N. Beatrizet podľa Michelangela: Trest Tytia (rytina, 1540)

Tizian: Trest Titya

J. de Ribera: Tityos (1632)

G. Bernardi: Trest Titya (intaglia v krištále, 16.st.)

titr - v zlatníctve obsah rýdzeho zlata alebo striebra v minci

titul - 1.názov knihy, článku, umeleckého diela; celý titul s označením autora a názvu knihy je na knižnom prebale (výnimku tvorí nemá obálka); pozri patitul; knižný prebal/knižná obálka

2.prenesene označenie knižnej publikácie

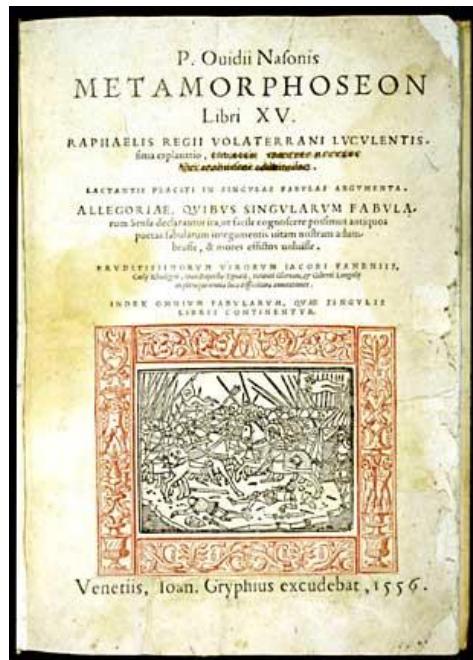
3.pomenovanie funkcie, hodnosti: pozri *augustus, cézar, náváb/nabob; markiza 4; „svätý piatich tisícov žien“*

titulná strana - www: v novinách a časopisoch prvý článok a predná časť obalu s emblémom časopisu, jeho logo a aktuálny titulný obrázok; v knihách, brožúrach alebo brožovaných výtlačkoch na prvej, tretej alebo piatej strane názov knihy s podtitulom autora a zvyčajne názvom vydavateľstva; dnešné knihy majú zvyčajne farebné titulné stránky a obaly, na ktorých je uvedený titul knihy spolu s atraktívnym obrazom; pozri frontispis

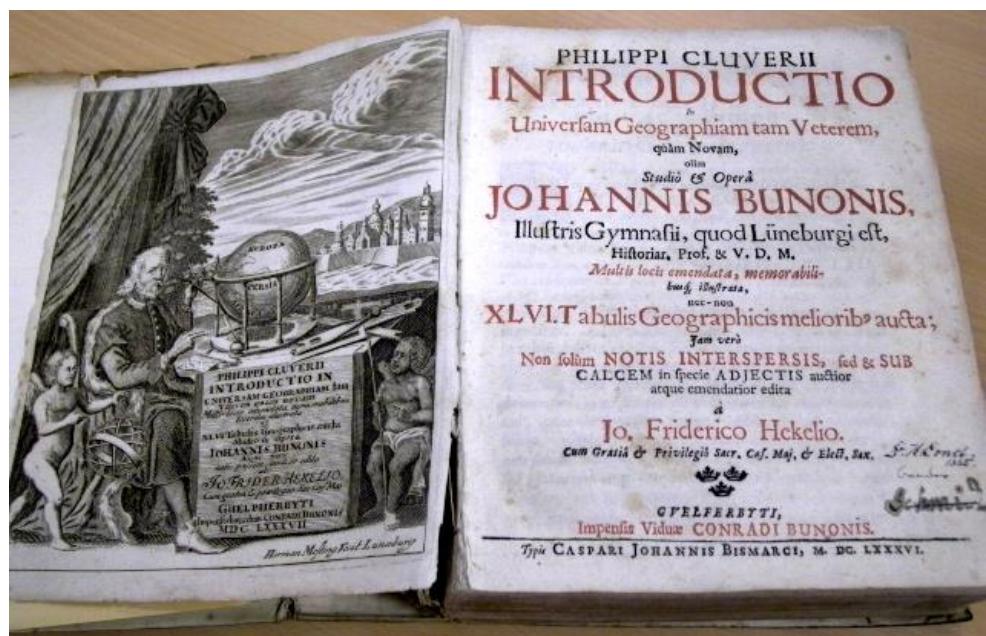
www v súvislosti s heslom *frontispice*: frontispis je náprotivok titulnej strany, často s nejakou ilustráciou; nasleduje obvykle po patitulu na prvej strane a je vytlačený na druhej strane a na rubu papitulu; vpravo vedľa frontispisu je titulný list knihy s titulnou stranou napravo od frontispisu; frontispis vznikol v začiatkoch kníhtlače; v 17.st. niesol často rytinu a neskôršie obrázok; obrázok frontispisu neboli podpísaný, ale často namiesto toho mal autogram autora; v súčasnosti býva frontispis prázdny, ale môžu byť na ňom aj informácie o autorovi, o nakladateľovi a pod.; v *bibliofilských* tlačiach býva využitý pre *grafiku*

-titulná strana v stredovekých rukopisoch opatrená *kobercovou stránkou*

<http://de.wikipedia.org/wiki/Titelblatt>
<http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D1%80%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B8%D1%81%D0%BF%D0%B8%D1%81>

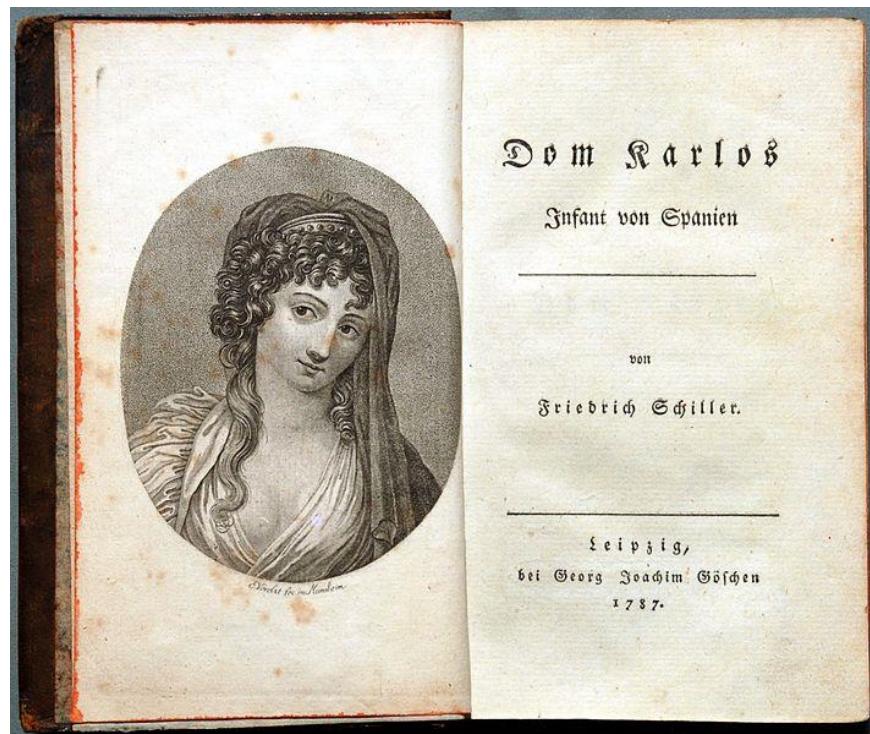
Hayden White Rare Book Collection, University of California, Santa Cruz: titlná strana vydania publikovaného Joannesom Gryphiusom (dekorativna hranica pridaná dodatočne, 1556)

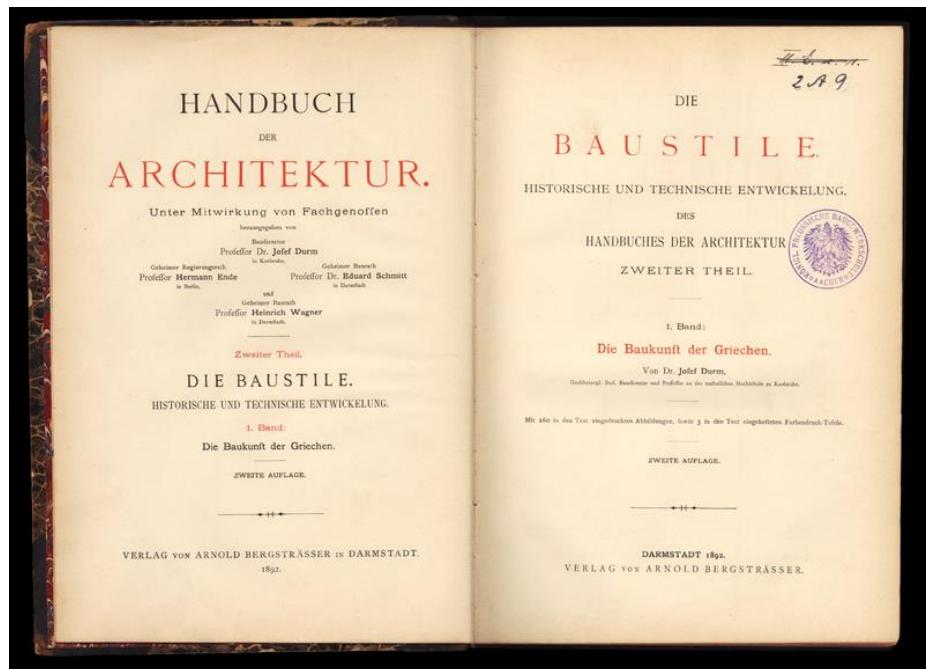
Frontispis a titlná strana knihy P. Clüvera: „Introductio in Geographiam Universam“ (1686)

Frontispic a titulná strana knihy Matthiase Klostermeyra

Frontispis a titulná strana prvého vydania „Don Carlos“ F. Schillera

Učebnica z 19.st. (vľavo frontispic, vpravo titulná strana)

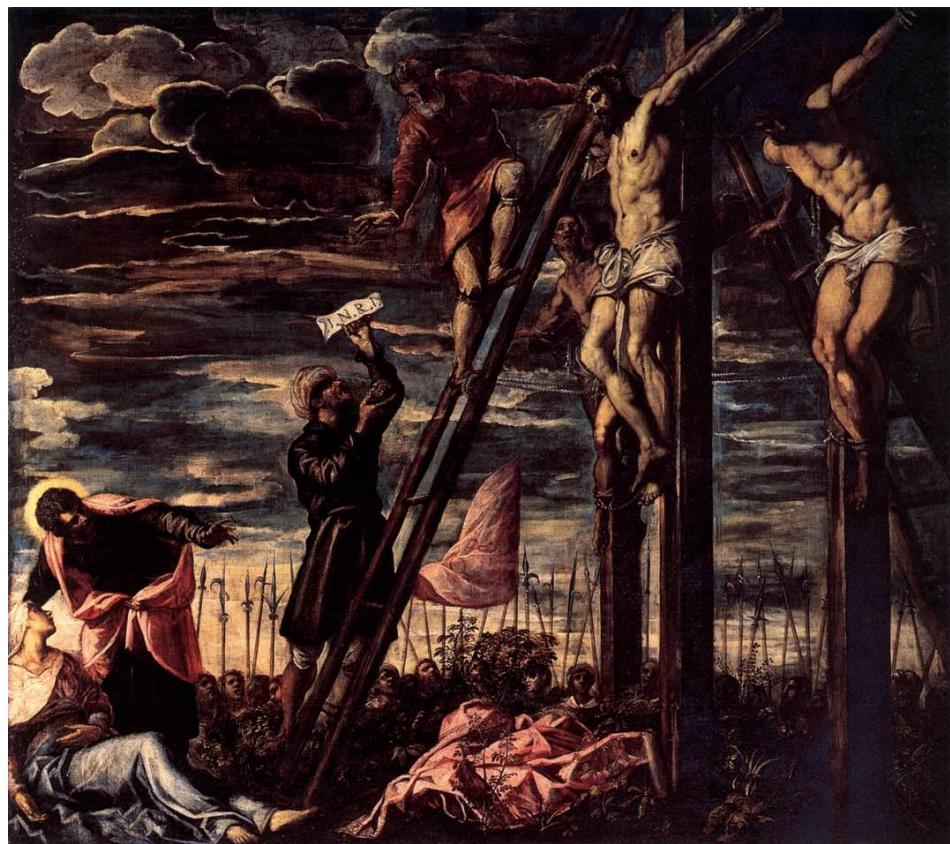
- titulus** - 1. dom s kultovou sieňou a lavicou z rímskych ranokresťanských čias; pozri *chrám kresťanský; ranokresťanské umenie*
2. tabuľka s nápisom, ktorý oznamoval previnenie odsúdenca; tabuľka umiestňovaná na kríži vždy po poprave
3. nápis *INRI* umiestnený na *Kristovom kríži*; pozri *kríž pápežský; Pilát Pontský* (Nový biblický slovník)

-v súvislosti s heslom *hovoriaca páska*: hovoriaca páska sa objavuje sa pri rôznych, predovšetkým starých (gotických) zobrazeniach, kde vysvetľuje zobrazený dej podobne ako *komiksové „bubliny“*, ktoré však tradične nahradzajú hovorenú reč a zvuky; hovoriaca páska vychádzala z rímskej zvyklosti napísat na tabuľku previnenie odsúdenca; v umení má niekedy podobu drevenej tabuľky, inokedy *anachronickú* formu kusu papiera; porovnaj *banderole, nadpisová páska, legenda 2*); pozri *headline*

Hall v súvislosti s heslom *Ukrižovanie (Krista)*: antika používala nápis (titulus) na oznamenie povahy odsúdencovho zločinu a vešala mu ho okolo krku, keď bol vedený na popravu, a potom bol umiestnený hore na kríži, ak išlo o v tej dobe častú smrť *ukrižovaním*, ku ktorej boli zločinci odsúdení za celú škálu ľažkých zločinov

N. Tzafouris: Kristus nesie kríž (1489-1500)

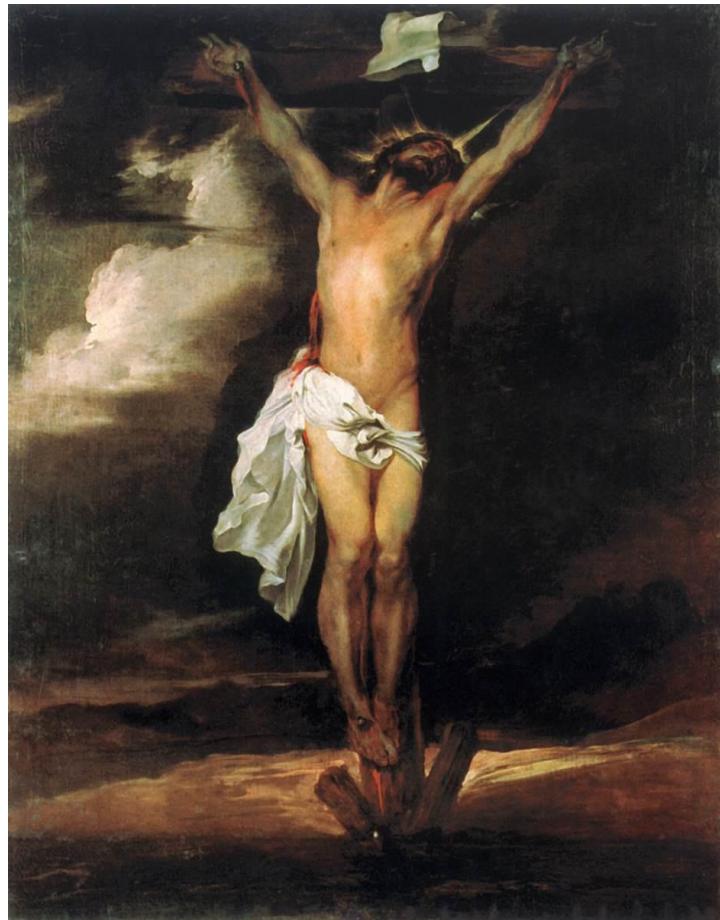
J. Tintoreto: Ukrižovanie Krista (16.st.)

A. de Gelder: Cesta na Golgotu (1675-1700)

A. Van Dyck: Golgota (17.st.)

A. Van Dyck: Krucifix (17.st.)

J. A. Backer: Kristus na kríži (1631)

Tiu - Týr

Tivoli - mesto v talianskom regióne Lazio, približne 30 km východne od Ríma, známe tiež pod antickým názvom *Tibur*, Vergíliom nazývané *Tibur superbum*; mesto je staršie ako samotný Rím a je datované do 1215pr.Kr.; *Tibur* mal dominantné postavenie vyplývajúce z faktu, že bol spojnicou dvoch rôznych populácií, *Sabínov* a Latínov; je potvrdená existencia veľkej svätyne Hercula Victora; v 4.st.pr.Kr. sa dostal do sporu s Rímom a napokon v 1.st. prijal rímsky Lex Iulia Municipalis; Tivoli sa stalo miestom, kde si bohatí Rimania stavali svoje vily, ktorých pozostatky sa zachovali dodnes; vyvrcholením týchto stavieb bola v 2.st. *Hadriánova villa*; pozri *Albunea*

http://it.wikipedia.org/wiki/Agostino_Tassi

P. Brueghel st.: Pohľad na Tivoli (rytina, 1555-1556)

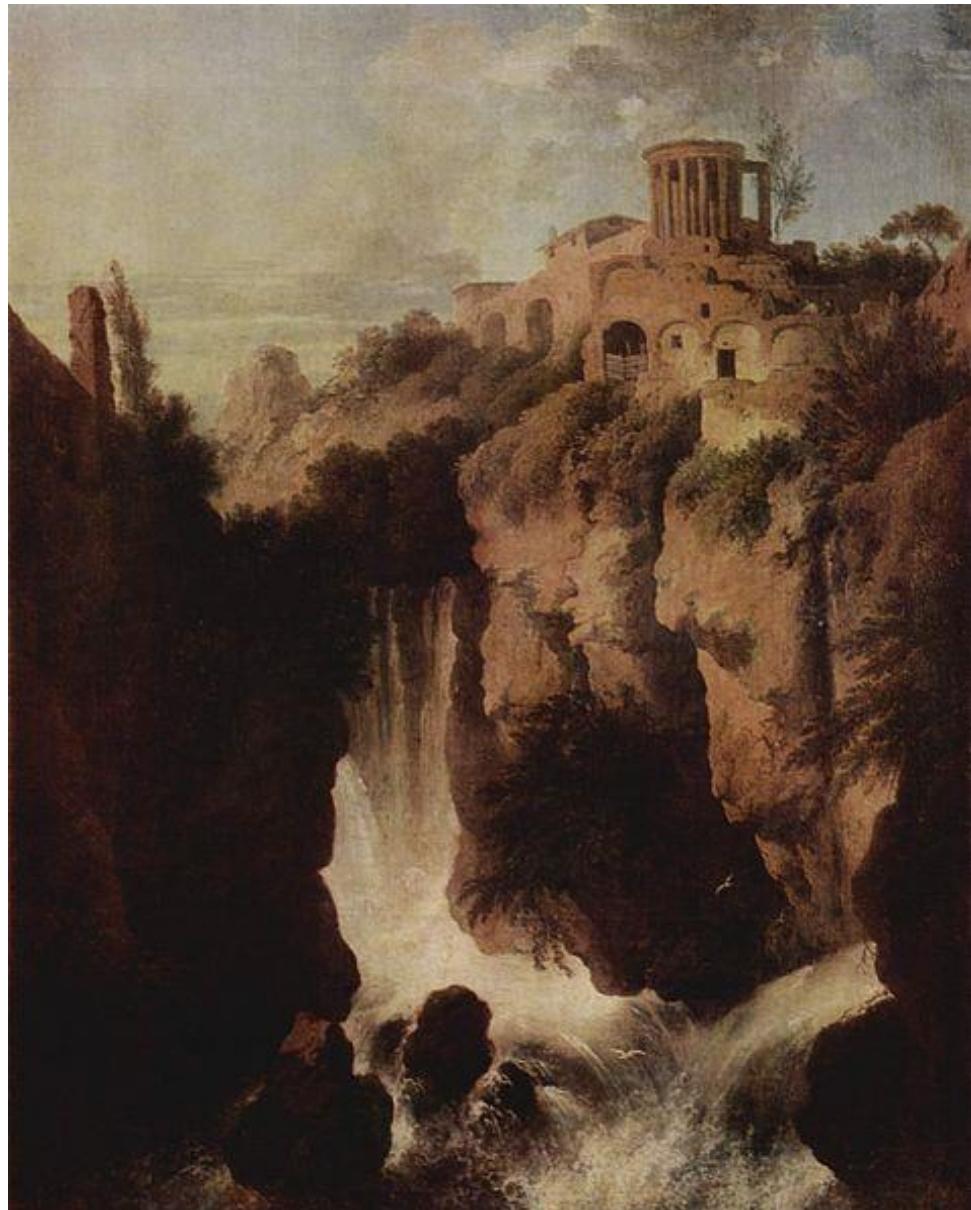
J. L. Th. Géricault: Pohľad na Tivoli (ceruzka, pero a hnedá farba)

A. Elsheimer: Krajina s chrámom Vesty v Tivoli (1600)

G. Dughet, (pôvodne Taliansky maliar z polovice 17.storočia): Krajina s kaskádami v Tivoli (pastorále, 1650)

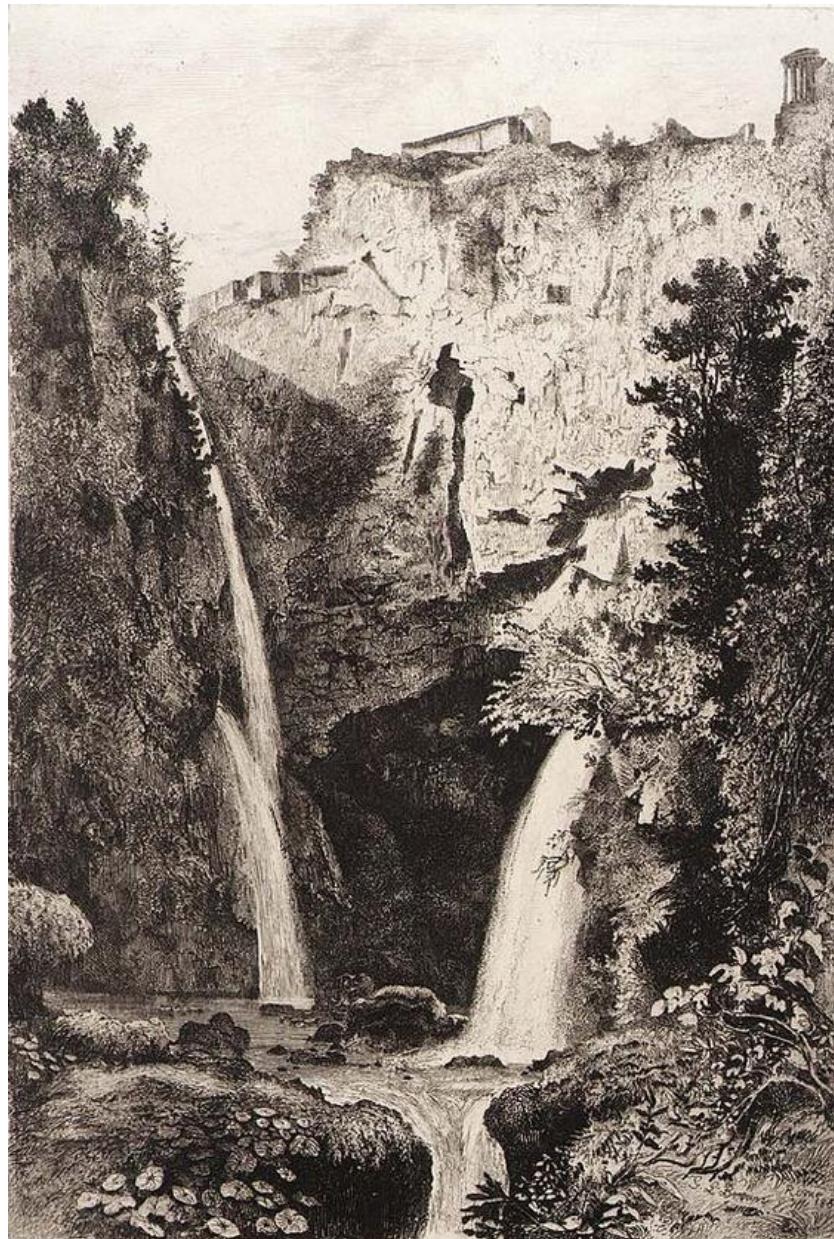
Ch. W. E. Dietrich: Vodopády Tivoli (1745-1750)

P. F. Beaumont podľa Jana Brueghela st.: Ruiny Sibylinho chrámu v Tivoli (lept a rytina, 18.st.)

W. Turner: Kompozícia kraja Tivoli (1817)

G. L. Brown: Vodopády Tivoli (rytina, 19.st.)

Stredoeurópsky maliar z konca 19.storočia: Sibyllin chrám v Tivoli (1880-1900)

Tíwanaco - Tiahuacán

Tiwaz - Týr

Tiwi ostrovy - pozri *Austrália*

https://en.wikipedia.org/wiki/Tiwi_people
https://en.wikipedia.org/wiki/Tiwi_Islands

Tiwi umenie - umenie austrálskych domorodých obyvateľov z Tiwi ostrovov; Tiwi umenie a jazyk sú výrazne odlišné od tých blízkej Arnhem krajiny; v porovnaní s Arnhem land art, Tiwi umenie často sa zdá byť abstraktné a geometrické; so svojimi silnými vzormi a využitím farieb je považovaný za veľmi atraktívne a vysoko zberateľské; pozri *M. E. Moreen, etnické umenie, austrálske umenie domorodé súčasné*

https://en.wikipedia.org/wiki/Tiwi_people

tixotropné farby - farby tixotropné